

ପାଞ୍ଚାଶୀଲ ଜାଗର

გაეგზავნით:		გაუეგზავნ.	
ერთის წლისა	— 6	მ. კაპ.	5 გან. კაპ.
ნაცევარის წლისა	— 3	" "	2 " 50
სამის თვეისა	— 1	" 75	1 " 50
ერთის თვეისა	— " "	60	" " 50
ცალკე ნომრისა	— " "	12	" " 10



განცხადება, „დოკუმენტი“

დასაბეჭდათ, მიიღება სსხა-და-სსხა ენებზე. ვასი
გონკალებისა ჩვეულებრივის ასოებით, სტრიქონ-
ზე 4 კაპ. და ასო-მთავრულებით — ასოზე $\frac{1}{4}$ კაპ.

ბეჭდის კვირაში ერთხელ, პარასკეობით.

საპოლიტიკო და საღიტერატურო განეთი
ჟილიური მეცნიერებები

ଓঁ শুভ প্রতিবেদন

៩០៦១១៦៦០

ს აქართ ველო: სომხურ შეკლებზედ, 6.
სკონფელისა.— „ღროების“ კორელესპონდენ-
ცია: გორიდამ—ხონიდამ— რუს ეთი: წყრი-
ლი აჩები—უცხო ქვე ქნები: საფრანგე-
თი—ინგლეზო შენიშვნები და სურათე-
ბი—შეცემა—სამართალი: 10. დიმიტ-
რებაზეს ს ქმე—წყრილი ამბავი— მრთი თვეალის
გადაკლება: ამბავი პირველი, 8 ბორისელისა—
განცხადებები: ბიბლიოგრაფიული—ტე-
ლისის საგანგმებოს კანცელარიისაგან და სხვ.

მანზე დაბლა არც ერთის წლიური შემოსავალი არ იწევს. ამას გარდა ოციოდე შეათანა სასწავლებელიც ჰქონიათ სომხებს, ისეთები რომ მათი წლიური შემოსავალი ხუთას მანეთიდამ ხუთას თუმნამდი მიაწევს, და ასამდი სასოფლო შკოლები. უკელა ამ სასწავლებლებში ხუთი ათასი ყმაწვილი (ორივე სქესისა) სწავლულობს თურმე.

ულ სასწავლებლებზე, ქართულ ენაზ
რთულ ხალხზე ჩეცნში არაეინ ფიქრობს,
თ გულისფერის არაეინ შრომობს, მათთვის
აკაცი გროშს არ იმეტებს და თავს არ
უხებს. რატომ ვითომ? ზანა ჩეცნი ენა
ა არ არის, განა ჩეცნ წარსული არ გვქო-
ა, სასიქადულო და შისაბაძელი? ზინა ჩეცნ
ენი საკუთარი პიროვნობა, ჩეცნი ნაცი-
ოლური განსხვავება და ხასიათი არ გვქო-
ა და აღარ გვაქვს ისეთი, რომ მათი შე-
ხვა და შემუშავება საჭირო და სასარგებლო
ოს ჩეცნის? რისაგან მოხდა, რომ ჩეცნ
აებს არ ვაფასებთ, არ ვინახავთ, არ ვაერცე-
ბთ, და გულ გრილათ, უდარდელათ შევ-
ქერით ჩეცნი ენის დაცემას, ჩეცნი ხასიათის
დასხვაფერებას, ჩეცნი თვისტომობის გაჭქ-
ობას? რა მიზეზია, რომ ჩეცნი ძალა, ნი-
, ცოდნა მარტო საკუთარი სარგებლობის,
მოსაცლიანი ადგილების, პიროვნი ამაღ-
ების ძებნაში ილევა და იყარება, და არ
დ არ სჩანს საერთო, საზოგადო საქმის-
ების შრომა, საზოგადობრივი გრძნობა,
მულისა და ხალხისთვის ლვაწლის დადე-
ვი? რამ ვაგვიძინდურა ჩეცნ ამოდენათ გუ-
რი, რამ დაგვამდაბლა და გაგვაცალკევა, რამ
აგვა? პრ კითხვაზე პასუხის მოძებნა შემდევი
აობისთვის მიგვინდვია. დღეს ჩეცნი მხრით
არტო ის უნდა გამოიტქვას, რომ ა რო

მაგრამ მაღალ-სულოვანი დედაკაცი
მოქმედებით ჰქიცხაეს ბოროტ-ენ-ე-
აებით აესილ მამაკაცის მოქმედებას და

ରୁମ ପ୍ରସ୍ତରାଳା ଯେ ସାଶ୍ଚାଗଲ୍ଲେଭଲ୍ଲେଭି ଦାୟାରୀଙ୍କୁ ଧରି
ଅତ କୋମନ୍‌ଡିସନ୍‌ଟ ତାଙ୍କାନିଟି ସାହୁତାରୀର ଲ୍ୟାଣ୍ଡିଟ
ଏବଂ ଶରୀରମିତ, କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଦାୟାରୀଙ୍କୁ ଧରିବାକୁ, କିମ୍ ମିଥ୍-
ନିତ, ରୁମ ମାମାକୁ ପୁରୀ ଯିବା ଏବଂ ତ୍ରୈକୁ କ୍ରମକାଳୀ
ଏବଂ ଦ୍ୱାରାରୁଗାନ୍ ଏବଂ ଗାମିଶ୍ଵରିନ୍‌ରୁମନ୍. ପ୍ରସ୍ତରାଳା
ଏମ ସାଶ୍ଚାଗଲ୍ଲେଭଲ୍ଲେଭି ଶ୍ରେମକୁଷାର୍ଗାଲ୍ଲୋତ ମାରିବୁ ଶ୍ରେ-
ନ୍‌ଦୀରୀର, ନାହିଁଜି, ଅନ୍ତର୍ମାନିଟ ଲାତ୍ରୋଗ୍ରେଭୁଲ୍ଲୀ ଫ୍ରେ-
ଲ୍ଲି ଏବଂ ଲେଖିଲ୍-ମିଶ୍ରଲ୍ଲି ନିଃକାର୍ଯ୍ୟ, ଏବଂ ପ୍ରେରଣାଲୀର,
ରୁମ ତିତକ୍ଷିବ ମତ୍ରେଲ୍ଲି କୋମନ୍‌ଡି ପ୍ରୁଲମନ୍ଦ-
ଗିନ୍‌ଟ ଶରୀରାଳା ଫ୍ରେଲ୍ଲେଭି, ନିରାଳାଗ ଲ୍ୟାଣ୍ଡିଟ
ଶର୍ଷେବ ଏବଂ ଶ୍ରେମକୁଷାର୍ଗାଲ୍ଲୋତ ସାକ୍ଷିତ୍ୟ ଗ୍ରହଣିତ
କରିବାରୀରୀବା, ତାଙ୍କେ ଏମଦ୍ୟ ସାଶ୍ଚାଗଲ୍ଲେଭେଲ୍ଲୀ, ଏମ-
ଦେଇବ କାରଜ୍‌ଜ୍ ରାନ୍‌କୋଲ୍-ସାମି କ୍ଷେତ୍ରକୁ ମନ୍ତ୍ରେଲ୍ଲି
ଶ୍ରେମଦ୍ଵିରାଜ୍‌କ୍ଷେତ୍ରିକୁ ଉପରୀର ପଢ଼ିବ ଏବଂ ଏକ ଆଜ୍ଞା-
ବିଦ୍ୟାରେଣ୍ଟା. ନ୍ଯୂରୁ ମିମାଳ ଦାଇଗିନ୍‌ଦ୍ୟେତ, ରୁମ
କୋମନ୍‌ଡିର କାଲାକ୍ଷରମା ଧିନ୍‌ଦିଲ୍ଲି ପ୍ରୁଲମନ୍ଦଗିନ୍-
କାନ୍‌ଦିଲ୍ଲି ଏହାଜ୍ୟେବା ଶ୍ରେମକୁଷାର୍ଗାଲ୍ଲୋତ ସାକ୍ଷିତ୍ୟରେ ହିନ୍ଦୁ
ପାଇବ କାରଜ୍‌ଜ୍ ରାନ୍‌କୋଲ୍-ସାମି କ୍ଷେତ୍ରକୁ ମନ୍ତ୍ରେଲ୍ଲି

თანამდებობის გარეშე არ არის, რა კუთხით განვითაროთ არიან; რა-
კინდ განსხვავებული იყოს მათი შეხედუ-
ლობა სხვა და სხვა კერძო საქმეებზე, რა-
კინდ დაშორებული იყოს ერთმანეთზე მათი
ზრი ან სარგებლობა, რაგინდ პიროვნათ
კამწარებულნი და გარდაკიდებულნი იყვნენ
ისინი ერთმანეთზე, ამ ერთ კითხვაზე ისინი
კუთხებულთვის თანხმანი და ერთგული მომზე-
ბი არიან: „ჩენი სასწავლებლები უნდა ვა-
ცრულოთ, ჩენი ენა უნდა დავიცვათო“...

შევადაროთ ეხლა ეს სურათი იმ სურათს,
რომელიც ჩენი საკუთარი სასწავლებლების
მღვამარეობას უნდა წარმოგვიდგენდეს, და
ჩენ დაკინახავთ, რომ ჩენ არც სემინარიე-
ბი გვაქვს, არც შუათანა სასწავლებლები,
და სასოფლო შკოლები, სადაც ხეირიანათ
უნდა შეისწავლებოდეს და შემუშავდებოდეს
როგორც ჩენი დედა-ენა, თეისტომობა, ეგრე-
თავი ჩენი ახალი თაობის გონიერა, გული. მა-

თოს, მაგრამ მაღალ-სულოვანი დედაკაცი
თავის მოქმედებით ჰყიცხავს ბოროტ-ვნე-
აებით აესილ მამაკაცის მოქმედებას და
თავის სამშობლოსა და სარწმუნოების გუ-
ლისათვის ითმენს ყოველივე სატანჯველს.
ის ამ „შუშანიკის“ როლს აღენდა სათი-
კი და აღენდა სწორეთ სანაქებოთ საზო-
გადოთ; მაგრამ ის აღილი, როდესაც მთა-
რი ურისხდება თავის ცოლს და აძლევს
ინა დადებას: „ან იტანჯე და ან გაერჩ-
იონ“ მართლა რომ შესანიშნავი იყო ხე-
ლოვნურის თამაშებით: მრისხანე მთავარი,
ტრარევალი, პირიდამ დორბლის ყრით ურისხ-
დებოდა სუსტ დედა-კაცს, მაგრამ იმ დროაც
„შუშანიკი“ (სათინიკ) რაღაცა მაღალ-გრძ-
ინებით განათლებული, უსიტყვად, ესე იყო
მაამოულებლად, შეკურებებს მრისხანე ქმარს
და ია რას ხატავდა მაშინ მისი სახე ისე, რომ
იოტყვები აღარც კი იყო საჭირო: რას მრისხა-
ნებ, ჩემო ქმარო და მთავარო! დროთა
ეითარებამ, მისმა მტარევალობამ და ხალხის
უფერულმა მიუხედრობამ ჩეენს ცოლ-
ქრმობით კავშირს მისცა რაღაც მონური
ხასიათი. თუმცა მე უნდა ვიყო შენთან მე-
გობრულის, თანა-სწორის კავშირით შეერ-
თებული, მაგრამ, ვაი, რომ ჯაჭვი მაქას

ଓର୍ବଲ୍ ପାତ୍ରଙ୍କ

ცნობა ქუთა庾ილება

ჩეენი შუთაისი ისეთს დარღიანობაშია ჩა-
კარღნილი, რომ არ იცის თუ როგორ გაიქარ-
ეოს სევდა და თავის მძიმე ტეიროთით, მწუ-
ხარებით ჯდება ფაიტონში და დახსრიგინობს
მტკერიან ქუჩებზედ. თორებს სხვაგასართობი
საშუალება მას არა აქვს რა!.. პთასში ერთ-
ხელ, როგორც უდაბნოში დამშეულ ებ-
რალებს მანანა, თითქოს ციდამ ჩამოუყარ-
დება ხოლმე სპექთაკლები. ამ წარმოდგე-
ნაებზედ ხალხი მიდის, მაგრამ მიდის მონუ-
რის განძრავით, სხეის მიმაღლებით და არა
თავის-უფლად, საკუთრად თავის სასიამოვ-
ნოთ და მით თეალწინ გვიხატავს იმ ბა-
ტონ-ყმობის დროს, როდესაც დაჩაგრუ-
ლი და ზნეობა გაქვავებული მონები, რა-
ღაც უიმედოდ, უგულოდ, ცოცხალ-მკედ-
რულად ატარებდენ თავიანთ დროს, ეტენ-ე-
ბოდენ ღობე-კედლებს, რომ იქ მიფარვით
მიეძინათ და თუ როდისმე ბატონი გახალი-

გორია ჩვენში სწავლისა და განათლების
მდგომარეობა, აი როგორ მიტოვებულია
ჩვენი ენა და ხალხი იმ პირებთაგან, რომე-
ლთაც ვითომ უმაღლესი სწავლა მიუღიათ
და რომელნიც თავიანთ გაუმჯობესებულ
მდგომარეობას, თავიანთ ცოდნას და შეძ-
ლებას მარტო იმაზე ხმარობენ, რომ თავი-
ანთი თავი უფრო მეტაც აამაღლონ, და
ჩვენი ენა, ქვეყანა და ხალხი თუნდ მავმა
წყალმა წაიოთხ.

6. სკანდელი

„დოკების“ კორრესპონდენცია

გორი, 28 სექტემბერს.

შინეთ ქართულ ენას ასწავლიდნენ და-
ბალ შეკლების მეორე, მესამე და მეოთხე
კლასებში და სემინარის მხოლოდ მეშვიდე
კლასში; ხოლო ამ სინოდის უკაზით ქარ-
თული ენა არის დანიშნული დაპალი შეკ-
ლების ცველა კლასებში (კვირაში 8 ურთ-
კი თვითო კლასში და სემინარის, ვეო-
ნებ, ოთხს კლასში. შინეთ ქართული ენის
პროგრამას დაბალ შეკლებში შეაღენდა
ერთათ-ერთი ღრამმატიკა უფ. პლატონ იო-
სელიანისა და სემინარიაში—ხმაზედ სამო-
ციქულოს კითხვა და „ვეფხვის ტყაოსნის“
განმარტება. ახლა როგორ უნდა ვასწა-
ვლოთ ქართული ენა, რომ ნამდევილით სა-
საჩვენებლი იყვეს მისი სწავლა? მართული
ენის პროგრამის შედეგნა მინდობილია სე-
მინარის მმართველობაზე, რომელსაც ჯერ
პრორეგამა არ შეუდეგნია. სრულიად მეტი
ას იქნებოდა, რომ მონაწილეობა მიეღოთ,
შორიდენ მაინც, ქართული ენის პროგრამ-
ის შედეგნაში ძეველთ თუ ახალთ მსწავ-
ლულთა ქართველთა. ამასაც ვიტუები, რომ
ცველა ქართველი ჩეხეაშია: ვილაპარაკორ
და ვსწეროთ ისრე, როგორც ულაპარაკნათ
და უსწერით ამ ასი წლის წინეთ, თუ რო-
გორი, ახლა კლასპარაკობთ და ვსწერთ—ამას
კვადგეთ? როგორც ძეველს ლაპარაკს და
მწერლობას, ისე ახალს—თავისი საბუთები
აქვს, მაგრამ არც ერთი არ არის ხეირიანთ
გარკვეული. დაეკიჯრო, არავინა ჩენ საქა-
რთველოში იმისთვის პირი, რომელსაც შე-
ძლოს, ქართული ენის შესასწავლებლათ
სახელმძღვანელო შეადგინოს?

၂၁၁

፩፻፲፭ ፲፮ ማስታወሻ

ՀԱՅԵՏՈ

— ჭინლიანდიაშა, ღენსინქორსის ქალაქ-
ში სუკტემბრის ათს გაუხსნიათ ს ა ქ ა ლ ე-
ბ ო ა კ ა დ ე მ ი ა, რომელშიაც ქალები შე-
ისწავლიან თითქმის ყოველნაირ საგნებს უ-
მაღლესი სწავლისას. ამ აკადემიაში მსმენე-
ლი ორი წელიწადი უნდა დარჩეს. მრმო-
ცი ქალი თავდპირველათვე ჩაწერილა მსმე-
ნელების რიცხვში.

Այս աշխաղմուն օթուաա ՚Շենանո՞նցաց, հռամ օն
սամեցրոցիրա սացնցնաս հուքեցն, հռամելնուց
մոց ՚Շենի՞ցալեցնան, Յորպելո օլգուլո չկա-
ցա տպուտոն ֆոնլունանցնաս ենաս, միջերլունան,
օսթուրնաս դա յանան-մզցելունաս, օսց հռամ
օյշան յալեցնատցն դա օմ կըցպնատցն յե-
սաւժոցալեցնելո մերտուս մըդրատ ցամուսաւցը
ոյնցնաս...

— რუსულ გაზეობებში დაბეჭდილია
ცნობები იმის თაობაზე, თუ რამდენი ფუ-
ლი შემოსელით რუსულ რკინის გზებს
ამ ცნობების გულდაგულ გაშინჯვას აი რ-
დასკნა მოსდევს. თითქმის ყველა რკინის
გზები, რომელნიც ჩრდილოეთიდამ სამხრე-
თისკენ მიღიან ნიაღაგ ნაკლებ შემოსავალ!
იღებენ, კონეგხარჯი აქვთ. მს რკინის გზები
კი, რომელნიც აღმოსავლეთიდამ დასავლეთის
კენ არიან გაყვანილნი, ან ხარჯის ტოლა შე-
მოსავალს იღებენ, ან მოგებასაც პოულო-
ბენ.— შეტრო შესანიშნავი ისაა, რომ ჩრდი-
ლოეთიდამ სამხრეთისკენ მომავალი რკინი
გზები დიდი ხანია, რაც გაშენებული არიან

ამ მოელენაში გასაკვირველი არა არის რა
თითოეული ადგილი რუსეთისა, ჩთილოეთ
ში იყოს გინდ საჭხრეთში, უფრო მეტ
ეკონომიკურ სარგებლობას ჰქოულობს ევ
როპასთან პირდაპირ მსელელობაში და აღებ
მიცემობაში, ეინ ემ ჩთილოეთის ან საჭხრეთი
წარმოებაში და გასავალში...

— „ბირჟის“ კორრესპონდენტი იწერებ
უაზანიღამ, რომ უაზანის მაზრის ზოგიერთ

რომ ყოველმა გლეხმა უშინაშე ჩრდილოების
უნდა დაყაროს იმ მიწაზე, რომელიც ჩამ
საზოგათოებისაგან ღროვძით მიცემული
აქვთ. მა გარდა ყვეტილება ერთხელ კი-
დევ ამტკიცებს, რომ საზოგადობრივი მი-
წის მფლობელობა (общинное землевладе-
ние) ძლიერ კარგათ მოეთავსება მიწის შე-
მუშავების გაუმჯობესობას, და ლფრო ად-
ვილათ და ერთბაშათ გაავრცელებს ადგილ-
მამულის ხეირიან და სარგებლიან მოვლას,
ვინემ პიროვანი მიწის საკუთრება, როგო-
რიც ჩეცნში არსებობს...

— „პეტერბურგის უწყებებში“ იწერებიან, რომ ირკუტსკის გუბერნატორს ერთი ჩინებული განკარგულება უქნაა, რომელიც ადგილობრივ გაზეთში დაუბეჭდეინებია სხვების-თვის მაგალითის მისაცემლათ. იმას შეუნიშნავს, რომ სასამართლო ადგილებში ზოგიერთი ქალალდები ორ და სამ თვეობით უმოძრაოთ აგზიან ხოლმე, და ბრძნება გამოუკია, რომ სხვმის ეს აღარ მოხდესო. ამასთანავე იმას ერთი კვირის ვადით დაუტუსალებია ის ჩინოვნიკი, რომელსაც მოძრაობა უნდა მიეცა ამ ქალალდებისთვის და სასტიკი საყვედლური გამოუცხადებია მისი პირდაპირი უფროსისთვის.

— რუსეთის ჯარს ხიეიდამ დაბრუნება
დაუწყია. ჯარი ეხლა გზაშია, და ოქტომბ-
რის თვეში კიდევ შემოვა რუსეთის საზღვ-
რებში.

ბი. აი რისთვის: ჩვენ ქართველთაგანს და
უმოკლებელი სიმღიდრე არავის არა აქვს, სი-
ლარიბე გვაწუხებს; ისინი არიან მღიდრები
მხოლოთ, რომელიც სამსახურში შეუძენიათ
მაგრამ, დღეს იმათვეის თატრი, ლი-
ტერატურა, სამშობლო, კაცობრიობა და
სხ... სულ ცარიელი ფლისტი-ფლუსტებია
შეტი არავერი და ახალთაობას კი შეძლება
არა აქვს, რომ თანა უკრძალოს მაგვარ საქ-
მეებს. სომხების მდგომარეობა კი სულ სხვა-
ნირია: იმათ აქვს თვალწინ მაგალითები,
ვენეციის, სტამბოლის და სხვ... მასთანა
აქვს დიდი დაუმოკლებელი შეძლება არათუ
ძველთაობას, ასე გააინჯეთ რომ, ახალ-
თაობაშიდაც ზეპრი ჰყავთ შეძლე, მაგრამ
ეტყობა რომ მათ ახალ-თაობასაც სხვა საქ-
მე აქვს ჯერ: ისიც პოლოზასავით თავის
შუცლის ზღას უნდება და ბოლოს ეპირება
მარაპეტასავით კუბოში ჩაწოლას! მაგრამ
ღმერთმა ქნას, რომ ეს აზრი გამიმტკიც-
ოს!

କୁଳାଙ୍କି

საზოგადოდ გერიანი მოლხენა იყო, შაგ-
რამ ბოლოს კი, როდესაც უ. ამერიკიანი
შემოვიდა, სომხეთიდამ გასულის მოხუცის
როლში და მოუყვა მომაკედავ შუშანიქს მი-
სი საყვარელი სამშობლო ქვეყნის, სომხე-
თის ჭირნახულები და თავის გადასაგალი,
ჩვენს მოხარულ ქალბატონებს როგორდაც
გადაუბრუნდათ უნებურათ გული, გაუთბათ
ძალ-დატანებით გრძნობა, გაულღვათ გუ-
ლის ყინული, ცრემლები გადმოეწურათ
თვალებიდამ და იყალრეს ცხვირსახოცების
მოძებნა. აი სწორეთ ამაზედ არის ნათქეა-
მი, რომ სიმართლე ქვასაც დაადნობსო,
როგორც იქნა გატყდენ ჩვენი ქალების ქვა-
გულები: ამაზედ უკეთესი ქბა და მაღლობა
აურ აუ საძრო მოთამიშვილისათვეს

თუმცა ამ სცენის შემდეგ ჩვენი პუბლიკა აღარ თხოვლობდა, რომ სიცილით აღლოსარგებელი, მაგრამ აქტიორებმა ისიც არ დაამაღლეს, როდესაც წარმოადგინეს ერთი ვოლევილი სომხურად: „ბებრების ჭყუის სწავლება“. ვისაც ორი მანეთი ჰქონდა გადახდილი, იმან ორი თუმნისაც იცინა, ისე მშენენიერათ ათამაშეს ეს პატარა პიესა... საზოგადოთ პუბლიკა დიდათ კმაყოფილი დარჩდა ვინც კი იმ წარმოდგენას არ დასწრებია,